

nek; másodsor, mert mint a »M. mérn. és építész-egylet Közölnyének« egyik szerkesztője, ezen állásomból kifolyólag képesnek gondoltam magam arra: hogy az összhangot ezen két — mind anyagi, mind szellemi érdekeinkre nézve egyenlően fontos — vállalat között fentartsam, sőt lehetőleg megszilárdítsam úgy, hogy azok egymást támogatva, egymást kiegészítve, habár némileg különböző utakon, de egészben mégis ugyanazon cél felé törő működésükben a lehető legjobb eredményre juthassanak.

Feladatokat, melyek a lapok szerkesztésében osztályrészemül jut, a főntebb olvasható szózatban foglaltakhoz képest, oly módon hiszem legjobban megfajthatni: ha törekvésemet oda irányítom: hogy a lapok ne csupán a műszaki téren foglalkozók, tehát építészek és mérnökök igényeinek legyenek képesek megfelelni, hanem hogy a legkülönbözőbb társadalmi rétegek egyénei, s legkülönösebben az építészeti téren működő iparosok továbbá a háztulajdonosok a kisebb-nagyobb mérvű építkezéssel foglalkozó gazdaközönség is megtalálhassa abban azt, a mire életérdekeinél fogva szüksége van: a közös érintkezési pontot; vagy lehessen benne hasznos vagy élvezetes olvasni valót, hogy ekkép — ha előbb nem, utóbb — utat nyithassunk eszméinknek az u. n. nagy közönség köreibe is.

S ebbeli célunk elérésére — felfogásom szerint — legjobb eszközül kínálkozik: ha a lapok közleményei minél változatosabbak és minél gyakorlatiabbak lesznek, mely körülmény egyébiránt egyáltalán nem zárja ki, hogy időnkint, a netalán felmerülő napi kérdések alkalmából, elméleti, széptani stb. közleményeknek is szenteljen egy-egy hasábot.

Mint hogy lapunk a célnak megfelelő és valóban hasznos tartalmu csak úgy lehet, ha minél számosabb oldalról számíthat szellemi támogatásra és érdekes közleményekre, szaktársi bizalommal hívom fel mind azokat, kik lapunkat szíves közreműködésükkel támogatni hajlandók, hogy becses dolgozataikkal minél gyakrabban fölkeressen szíveskedjenek.

A budapest-ferencvárosi templom.

(I. sz. melléklet.)

YBI. MIKLÓSTÓL.

Magyarország fővárosa talán semmiben sem oly szegény, mint templomokban s mi több, azon kevés számú templom, melylyel mégis bír — mondhatni — kivétel

véseiből kell azon törzsnek tápot szivnia, melynek lombkoronája a művészet legmagasabb régióiba felnyúlik, ha azt nem akarjuk, hogy nyom nélkül elenyésszék.

Egyes kiváló elmékben aztán mintegy megjegyezsedve tömörül az, a mi a népben felosztva, feloldva van s ezek hivatják a vezérszerepre, de csak az on nép szellemében, melyhez tartoznak, azon talajhoz kötve, melyből származának.

A nép teljes szellemi és érzéki világából kell művésze irányának kifejlődnie, szabadon és önállóan kell idomzatait létrehoznia a fönnforgó cél s a felhasználandó anyag vagy azon magasabb gondolatokról természetéhez, jelleméhez képest, a mely kifejezendő. Az elmúlt műkorszakok emlékműveket hagytak reánk; melyeknek tanulmányozása által izlésünket nemesíthetjük s melyekből megtudhatjuk azt, hogy a kulturfejlődésnek mely fokáig, az aestetikai izlés-nemesedés mily magaslatáig jutott az on nép, melynek fiai a ránk maradt emlékeket emelték.

E nép szellemének, értelmi tehetségei összegének, valamint egész külső életének kell ama műemlékekből, —

nélkül oly korból származik, vagy legalább oly korban alakított át avagy egészített ki, midőn az építőművészet iránti érzék és értelem a nullponton vagy azon is alul állott úgy, hogy összes templomaink közül alig lehet négyet-ötöt, olyakul megemlíteni, melyek határozottabban valamelyik építőművészeti stylhez tartozók volnának megjelölhetők. Egy-kettő ezek közül az ugynevezett copf-korszak idomait viseli (mint az egyetemi és buda-vizvárosi) s épen ezért nem sok okunk van elismerésünkkel irányukban fölötté bökzűeknek lenni — kettő pedig valaha a csucsíves styl keretébe tartozott (a budavári u. n. Mátyás-templom, mely jelenleg műértő kezek által stylszertileg restauráltak, s a pesti plébánia-templom chorus-része.)

Annival igazabb örömmel kell üdvözlőnk minden oly mozzanatot, mely fővárosunk e valódi hiányán segíteni ígérkezik s e »szegénységi bizonyítvány« eltüntetésén működik, mert tagadhatatlan, hogy az építő-művészetnek — mint ilyennek — legvalódibb, legszüzebb tárgya mégis — a templom!

Ha Buda és Pest között a Dunán lefelé hajózunk, elhagyva a pesti partrész amaz irányát, hol a valódi műértéssel bíró vámpalota klasszikus idomzatain gyönyörködhetik az avatott tekintet a Ferencváros többnyire apró házaik közül egy festői megjelenésű, még nem egészen befejezett, nyers-anyagu (sósuti kő és sajtolt téglá) építmény arányos idomai akad meg a szem. — A ferencvárosi plébánia-templom! ez, melyre vonatkozólag főtiszt. Kurtz Vilmos ur szíveségéből ezúttal a következő adatokat közölhetjük:

A régi ferencvárosi templom, mely 1822-ben épült, 1865-ben, mint dülőfélben levő, a pestvárosi tanács rendelte folytán bezáratott s az isteni szolgálatot ez időtől kezdve hatodfél éven át, a templom-téri (most Bakacs-tér) iskolának egy termében tartották.

Az új román styl-templomot, melynek alaprajzát jelen számunk mellékletétül veszik olvasóink, 1867-ben kezdték építeni; míg a réginek egy része, kívül-belül támogatva, 1866-ban rajz-teremmé lett átalakítva, másik része ma is kőfaragó-műhelyül szolgál.

Az építkezés pénzügyi viszonyaira nézve érdekesek a következő adatok:

Néhai Rottenbiller Lipót polgármestersége alatt 1866-ban megszavazott a pestvárosi közgyűlés a templom építésére 50 ezer frtot tíz évi, 5000 frtos részletekben. A templomnak magának is volt 48 ezer frtnyi tőkéje, mely azonban legnagyobbbrészt kötvényekből állt, s így e két összeg képezte az alaptőkét. Mint hogy e szerint készpénz

a mennyiben azokat a tudomány és műkutatás velünk megismertetheti — nyilatkoznia.

Egy-egy styl-faj benső lényegét annak jellemzetes sajátosságain fogjuk felismerhetni s ha egyszer felismertük és átértettük, ezt azután szabadon alkalmazhatjuk más stylfajok gyakorlatában is.

Itt terjedelmes talajon állunk, melyre egy egész nemzet, egy egész nép összesége ráfér. Ezen álláspontról kiindulva feltalálhatjuk azt, a mi a műérzék, önálló műalkotást illetőleg eddig a hazában létrejött, s az általános műfejlődés céljaira, de e föld és e nép természetéhez képest, fejleszthetjük tovább.

A nép összes elemeinek szabad érintkezése, mind azoknak kölcsönös érdeklődése, kik e célt megértik s azért lelkesülni képesek: egyetértésre, s végre minden bizonynyal sikerre vezet.

E szempontból, az ezen eszmében ígérkező siker biztos reményében »Az építési ipar« irányát és törekvéseit a leglelkesebb örömmel üdvözlöm!

Bukovics Gyula.

alig állt 10 ezer frt rendelkezésre, nem csodálhatni, hogy akkor, mikor még olcsón lehetett volna építeni, nem találkoztak a munkára megbízható vállalkozó s így 1868-tól egész maig az építést csakis házilag volt lehetséges folytatni, és pedig mindig csupán a rendelkezésre állott pénzerőhöz képest. Képzelték ezek után, hogy a közadakozást az építési alap erősen igénybe vette és pedig szép eredménnyel.

Sikerült ugyanis az építő bizottságnak Ő Felsege Erzsébet királyasszonyunk legmagasabb pártfogását megnyerhetni, kinek védnöksége alatt magas rangú hölgyek sok ezer frtot gyűjtöttek e templom építési céljaira, sőt ez uton még külföldről is tetemes összegek érkeztek.

Ily módon vált lehetségessé, hogy midőn a templomul szolgált iskolaházi tantermet — mint ilyet — a lakosság nagymérvű megszapordása miatt többé nélkülözni nem lehetett, az új templom alatti katakomba, isteni tisztelet tartására alkalmassá tétethetett díszes kiállítással, sőt csinos felszereléssel.

E földalatti templom, mely 1870. évi okt. 9-ik napja óta van használatban, ha zsúfolásig megtelik 1200 embert fogadhat magába.

1872. és 73-ban szünetelt az építés, költséghiány miatt; ez időben a mellék-hajók falai a párkányzatig már készen álltak.

1874-ben újabb lendületet nyert az építés ügye. — A falak ekkor az idő mostoha befolyása alatt már-már romladozni kezdtek, s a fővárosi tanács már csak az akkoráig befektetett 120,000 frtnak megmentése kedvéért is, erélyes intézkedésekhez fogott s az épületnek tető alá hozatását halaszthatatlannak nyilatkoztatta. Csakhogy a mostoha pénzviszonyok a legjobb szándéknak is vető parancsolván, végre Trefort Agoston m. k. vallás- és közoktatási-miniszter ur is elhatározta segédkezett nyujtani s ezzel az építkezés ügye — remélhetőleg — meg van mentve. Ő nmlga május 27-én vette szemügyre, — mint mondá — »a fővárosnak ezen új romját«, mely alkalommal a templom hajója oly szomorító képet mutatott, mely igen alkalmas volt a látogatók kedélyének lehangelésére.

Az évezredekkel dacolni képes 10 erős oszlopot, a falakat és a hajó talaját moh és lábnyi magos fű lepte el, s 6—8 ölnyi magasságu szálfák kidőlve, elrothadva heverték a fűben. A miniszter ur ily szomorú körülmények közt megígérte a vallásalaphól a lehető segélyt, »csakhogy,« ugymond, »a fővárosnak is megfeszített erővel mindentőle kitelhető áldozatot meg kell hoznia.«

Mindkét részről megtörtént, a mi lehető volt. 1875. évben az egész templom tető alá került úgy, hogy jelenleg a nagy és fiók-tornyok süvegei hiányzanak csupán, a templom ezenkívül beboltoztatott, sőt belsejében fölülről lefelé a mellék-hajók magasságáig a vakolás is befejeztetett.

Eltekintve a belső felszereléstől: hátra van még — mint említve volt — a torony süvege, az összes ablakok, ajtók, a kapuzati és a belső lépcsőzetek, a karzat, a talaj burkolata és az oszlopfők szobrászati munkáinak elkészítése, ideértve természetesen a mázó-, lakatos- és üvegesmunkákat is.

Jövőre lesz alkalmunk a szóban levő épület tervezetének többi részzeit is bemutatni olvasóinknak s ezúttal azon óhajttal zárjuk be jelen rövid ismertetésünket: vajha minél előbb jelenthetnők, hogy a ferencvárosi templom készen áll s ezzel a főváros újból egy emlékszerű, s díszűl szolgáló építménnyel gazdagodott.

Ney.

Új házak adómentessége.

A mérnök- és építész-egylet építészeti szakosztálya kebelében oly mozgalom indult meg, a melynek — reméljük — kedvező sikere úgy a főváros fejlődésére jelen-

tekeny befolyással lesz, mint az építési, jelenleg teljesen pangó ipar terén nagy lendület előidézésére van hivatva.

Az 1875. évi IV. törvényczikk 20, illetőleg 25 évi teljes adómentességet engedélyez azon új vagy toldalék-építkezéseknek a melyek a törvény kihirdetése után kezdetnek meg és olyképen folytattatnak, hogy 1877. aug. 1-én teljesen lakható állapotban legyenek.

Hivatalos statisztikai adatokkal mutatja ki az egylet szakosztálya, hogy a jelen időben, midőn a jövő iránti bizalom tetemesen csökkent, az építkezési kedv ugyszólván teljesen lelohadt — mily jelentékeny mozgalmat, tevékenységet, lendületet idézett elő eme törvény a fővárosi építkezések terén!

Amde a kitűzött határidő — szemben azon, a tervezetésre, egybevetésre, elhatározásra, felmondásokra kellő idővel, melyek az építkezéshez való tényleges hozzáfogást kell hogy megelőzzék — oly kevés, hogy valóban kétséget sem szenved, miszerint a fővárosi építkezések sokkal nagyobb mérvben és kiterjedésben fogatosítottak volna, ha e határidő egy-két évvel hosszabb.

E határidő 3 évvel leendő meghosszabbítását célozza azon indítvány, melyet a szakosztály a mérnök- és építész-egyletnek legközelebb előterjesztend, s mely szerint a főváros lesz fölkérendő, hogy ez irányban a törvényhozásnál közbenjárjon!

Mi e lépést határozottan helyeseljük, s kedvező sikerét óhajtjuk, mert rendkívüli adómentességi kedvezmény engedélyezése által az építkezési kedv felébresztését, fokozását egyebeken kívül főleg a következő szempontoknál fogva tartjuk üdvösnek, s különösen a jelen körülmények közt szükségesnek:

1) A főváros kiépülése, fejlődése, emelkedése szempontjából.

A legértékesebb telkeket tartalmazó Kerepesi út, Üllői út, Soroksári és Stáció-utcák, melyek főleg hivatvák a városnak a fővárosi jellemet megadni — s a külvárosok belső részei még mindig számos üres, vagy rongyos földszinti házakkal beépített házhelyeket mutatnak föl: dacára annak, hogy az építkezés ma aránylag igen olcsó! Igen, de nagy az adó, kevés a kereset, a lakások üresen maradnak, a pénzkamat nagy!

Ennélfogva az építkezési kedvet nagyobb adókedvezményvel kell emelni!

2) Közegészségi szempontból.

Van ugyan nagyobb lakás elég üres: de még annyi, hogy a házbérek-e miatt leszállítottassanak, mert az utóbb épült új házak drágán épültek s a régibb, még az olcsó világban épült házakkal nem versenyezhetnek.

Pedig e régi házak egészségi szempontból sok tekintetben kifogás alá esnek, s a főváros lakosságából — minden hatósági intézkedés dacára — még ma is 20—25 ezer ember egészségtelen lakásokban, pincékben, fészerekben tartózkodik.

Hogy ez megszüntethető legyen, kellő számu új házak építése, ezek előmozdítása adómentesség engedélyezése által szükséges, hogy a régi lakásokkal versenyezessenek.

3) Közgazdasági és ipar-üzleti szempontból.

Emeli az adóalapot, fejleszti, életképessé teszi, a bukástól menti meg az építési ipart.

Első pillanatra úgy tűnik föl, mintha a szóban forgó kérdés, adózás tekintetében az ország állami pénzügyi viszonyaira valóban hátrányos lenne, mert úgyszólván paradoxonnak látszik azon állítás, hogy adó elengedés által segédkezett nyujtva új házak létesítésére, a melyek 20—25 éven át adót nem fizetnek, de ez áltai mellőzötteké tesszük a régibb házakat, a melyek e szerint adót fizetni képesek nem lesznek, mégis adóalap növekedést, ipari fejlődést